

УДК: 347.121.2

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.2.21>

ЗНАЧЕННЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Діордіца І.В.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри приватного та публічного права
Київського Національного університету технологій та дизайну
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7765-6591>
e-mail: dior-law@ukr.net*

Коваленко І.А.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри приватного та публічного права
Київського Національного університету технологій та дизайну
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7595-777X>
e-mail: ilchenkoin@ukr.net*

Діордіца І.В., Коваленко І.А. Значення персональних даних у сфері охорони здоров'я в умовах інформатизації.

Роботу присвячено дослідженню проблеми захисту персональних даних в охороні здоров'я. Сьогодні у світі панує глобальний соціокультурний процес інформатизації, в основі якого лежить пріоритет збирання, накопичення, створення, обробки, зберігання, обміну та використання інформації в будь-якій формі.

Зростаючий попит на інформаційні технології дозволив сучасній науці охарактеризувати новий етап розвитку суспільства як «інформаційне суспільство». Водночас кількість порушень функціонування носіїв інформації та інформації про особу постійно зростає. Було наголошено, що сфера охорони здоров'я та медицини не стала винятком у процесі інформатизації всіх сфер життєдіяльності людини, що сприяло та оптимізувало функціонування та розвиток таких галузей.

Сучасна тенденція до стрімкого збільшення кількості даних, що циркулюють в інформаційному просторі, не оминула й сферу охорони здоров'я, яка має високий ступінь уразливості через чутливість даних про стан здоров'я людини та громадянина.

У наш час, з розвитком інформаційного суспільства, ідентифікувати особу конкретної людини та отримати конфіденційну особисту інформацію про неї досить легко. Тому залишаються актуальними питання захисту від третіх осіб персональних даних, що містяться в централізованих базах медичних інформаційних систем.

Реформи в охороні здоров'я, такі як впровадження електронних систем та зміни в законодавстві, справді породжують багато наукових досліджень у сфері захисту персональних даних. Це важливий аспект, оскільки збереження конфіденційності медичної інформації та захист персональних даних пацієнтів є ключовим для забезпечення довіри до системи охорони здоров'я.

Дослідження в цій області можуть включати оцінку ефективності заходів захисту даних, аналіз ризиків використання електронних систем для обробки медичної інформації, розробку та вдосконалення методів шифрування та аутентифікації даних, а також вивчення правових аспектів захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я.

Ці дослідження допомагають розуміти потенційні загрози та визначити кращі практики для забезпечення безпеки та конфіденційності медичної інформації, що сприяє покращенню якості охорони здоров'я та підвищенню довіри громадськості до системи охорони здоров'я.

Ключові слова: персональні дані, захист персональних даних, охорона здоров'я, право на приватне життя, електронний реєстр.

Diorditsa I.V., Kovalenko I.A. The value of personal data in the field of health care in the conditions of informatization.

The work is devoted to the study of the problem of personal data protection in health care. Today, the world is dominated by a global socio-cultural process of informatization, which is based on the priority of collecting, accumulating, creating, processing, storing, exchanging and using information in any form.

The growing demand for information technologies allowed modern science to characterize the new stage of society's development as an «information society». At the same time, the number of violations of the functioning of information carriers and information about a person is constantly increasing. It was emphasized that the sphere of healthcare and medicine was not an exception in the process of informatization of all spheres of human activity, which contributed and optimized the functioning and development of such spheres.

The modern trend towards a rapid increase in the amount of data circulating in the information space has not escaped the sphere of health care, which has a high degree of vulnerability due to the sensitivity of data on the state of health of a person and a citizen.

Nowadays, with the development of the information society, it is quite easy to identify a specific person and obtain confidential personal information about him. Therefore, issues of protection from third parties of personal data contained in centralized databases of medical information systems remain relevant.

Reforms in health care, such as the introduction of electronic systems and changes in legislation, indeed generate a lot of scientific research in the field of personal data protection. This important aspect, after maintaining the confidentiality of medical information and the protection of personal data, is key to ensuring trust in the health care system.

Research in this area may include evaluating the effectiveness of data protection measures, analyzing the risks of using electronic medical information processing systems, developing and improving data encryption and authentication methods, as well as studying legal aspects of personal data protection in health care.

These studies help understand potential threats and identify best practices for ensuring the security and privacy of health information, which contributes to improving the quality of health care and increasing public confidence in the health care system.

Key words: personal data, protection of personal data, health care, right to privacy, electronic register.

Постановка проблеми. З урахуванням зазначеної нижче мети дослідження ставимо перед собою завдання проаналізувати значення персональних даних у сфері охорони здоров'я в умовах інформатизації. Адже концепція розвитку електронної системи охорони здоров'я містить положення щодо забезпечення доступу пацієнтів до своїх персональних даних та інших функціональних можливостей електронної системи охорони здоров'я через електронний кабінет пацієнта [1]. Згідно із заявами МОЗ України, медичні дані, які зберігаються в електронній системі охорони здоров'я, захищені краще, ніж картки пацієнтів на паперових носіях у закладах охорони здоров'я.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають в медичній сфері з приводу використання персональних даних.

Стан опрацювання проблеми. Дослідженням даної проблематики займалися такі науковці: І.М. Сопілко, В.О. Торічний, А.В. Мусієнко, В.В. Мусієнко, В.І. Теремецький, Д.В. Цвірюк, М.В. Ковалів, Т.М. Ямненко, І.Ф. Літвінова, Н. Коробцова, А.М. Гуз та інші. Однак, в умовах безперервного процесу діджиталізації сфери охорони здоров'я актуальність окресленої проблематики зростає.

Метою роботи є дослідження проблематики захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я в умовах інформатизації.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо за необхідне окреслити позиції низки українських науковців у напрямку вироблених доктринальних поглядів на таку правову категорію, як персональні дані.

Так, М.І. Саєнко зазначає, що «під поняттям персональних даних слід розуміти дані про живу особу, яка ідентифікована або може бути ідентифікована на основі цих даних або на основі додаткової інформації. інформація, яка може досягти особи, яка контролює дані, яка містить вираження

дружнього ставлення до цієї особи та вказівку на конкретну мету чи плани стосовно цієї особи особою, яка контролює дані, або іншою особою» [2, с. 103].

В. Брижко зазначає, що «персональні дані – це одиничні відомості про фізичну особу або сукупність таких відомостей, які ідентифіковані або можуть бути ідентифіковані» [3, с. 168].

Це визначення було застосовано в загальноприйнятому Законі України «Про захист персональних даних» від 16 березня 2006 р. Пізніше в Законі України «Про захист персональних даних» від 6 січня 2010 р. було зазначено, що «персональні дані» означає дані – відомості або сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована» [4].

Проте О. Брель вважає, що наведене в законі України «Про захист персональних даних» визначення персональних даних, незважаючи на його відповідність міжнародній практиці, не є вичерпним і не містить чітких критеріїв щодо того, які дані про фізичну особу можуть вважатися особистими [5, с. 220].

Таким чином, проаналізувавши положення Закону та позиції науковців, можемо зазначити, що запропонований у Законі України «Про захист персональних даних» термін «персональні дані» базується на принципі ідентифікації даних про фізичну особу. Ідентифікація (від лат. *identifico* – «ототожнюю») означає виділення індивідуально визначеного об'єкта з ряду подібних, однорідних об'єктів, яке здійснюється на основі достовірно встановленої системи ідентифікаційних ознак.

Зазначена ідентифікація здійснюється за багатьма критеріями, які чітко розмежовані в чинному законодавстві України, що підтверджує думку вченого О. Бреля про те, що в чинному законодавстві відсутній вичерпний перелік, який би вказував, які дані про фізичну особу можуть бути вважаються особистими, що не належить йому.

Крім того, для визначення та вдосконалення персональних даних як правової категорії необхідно звернути увагу на те, що в суспільстві ми можемо спостерігати використання персональних даних без згоди особи, якої стосуються персональні дані. Яскравим прикладом цього є використання персональних даних під час виборів та складання списків виборців, яке відбувається без згоди власника таких персональних даних. Таких прикладів багато, особливо в галузі медицини, де використовуються персональні дані пацієнта, особливо дані історії хвороби чи інші дані.

Використання персональних даних з публічних реєстрів без згоди суб'єкта є складним питанням, яке вимагає уваги до правового регулювання та захисту приватності. З одного боку, доступ до публічних реєстрів може бути обмеженим або регульованим відповідним законодавством, яке забезпечує захист особистої інформації. З іншого боку, використання певних персональних даних з публічних реєстрів може бути обґрунтованим у зв'язку з виконанням певних завдань громадського інтересу або захисту законних прав та інтересів третіх осіб.

Проте, необхідно дотримуватися принципу обґрунтованості та пропорційності в зборі та використанні персональних даних з публічних реєстрів. Крім того, важливо забезпечити адекватний рівень захисту цих даних від несанкціонованого доступу та зловживання [6].

У сфері правової практики, використання персональних даних може бути обмеженим відповідно до вимог конфіденційності та приватності, які регулюються відповідними нормами законодавства. У тих випадках, коли використання персональних даних є обов'язковим або необхідним, можуть вимагатися відповідні правові механізми для захисту приватності та забезпечення дотримання принципу конфіденційності.

Фізична особа має право на збереження конфіденційності щодо свого стану здоров'я та медичної інформації. Законодавство передбачає, що будь-яка інформація, отримана лікарем у зв'язку з медичним обстеженням або лікуванням, повинна бути збережена як конфіденційна. Лікарська таємниця є однією з основних складових права на приватність та конфіденційність медичної інформації.

Лікарська таємниця включає в себе не лише сам діагноз та методи лікування, а й будь-яку іншу медичну інформацію, яка може бути об'єктом приватності пацієнта. Це може включати функціональні особливості організму, інформацію про фізичні вади, психологічні особливості, майновий стан, а також будь-які інші особисті дані, які були надані лікарю у медичних цілях.

Заклад охорони здоров'я (далі – ЗОЗ) обробляє дані пацієнтів, щоб забезпечити виконання відносин у сфері охорони здоров'я. ЗОЗ може мати три типи баз персональних даних із підбазами даних, а саме:

- 1) база даних персональних даних працівників;
- 2) база даних з персональними даними пацієнтів;

3) база даних з персональними даними партнерів - фізичних осіб.

Персональні дані – відомості або сукупність відомостей про пацієнта, співробітника або партнера (фізичну особу), за якими можна ідентифікувати конкретну особу [7].

До даних, за якими можна ідентифікувати особу, відносяться всі паспортні дані, а також деяка інша інформація:

1. Прізвище, ім'я та по батькові.
2. Дата і місце народження.
3. Місце проживання.
4. Ідентифікаційний номер (код).
5. Соціальний статус.
6. Пільги згідно із законодавством (одинокі матері, жінки, які мають дітей віком до трьох років, «чорнобильці», неповнолітні, пенсіонери тощо).
7. Звернення та отримання медичної допомоги чи послуг особою-пацієнтом, участь у клінічних дослідженнях лікарських засобів тощо.

Класифікація персональних даних, які особливо стосуються охорони здоров'я:

– дані про здоров'я відповідно до GDPR: це будь-які дані, які стосуються фізичного або психічного здоров'я особи. Це може включати історію захворювань, результати медичних обстежень, інформацію про прийом ліків, процедури або хірургічні втручання, а також будь-яку іншу інформацію, що стосується медичного стану та догляду, який отримує пацієнт.

– генетичні дані: це будь-які дані або характеристики, які можуть розкрити деталі про генетичну структуру, фізіологію чи здоров'я особи. Це може включати генетичні тести, результати генетичних аналізів та будь-яку іншу інформацію, отриману з молекулярно-генетичних досліджень.

– біометричні дані: це дані, які стосуються певних фізичних або поведінкових характеристик особи, які можуть бути використані для ідентифікації. Це може включати зображення обличчя, відбитки пальців, голосові записи, інформацію про ритм серця або інші унікальні фізіологічні характеристики.

Виявлення і обробка персональних даних є необхідною складовою процесу надання медичних послуг та допомоги в закладах охорони здоров'я. Під час першого відвідування оздоровчого центру або під час підписання договорів про співпрацю, клієнти надають свої персональні дані медичним працівникам. Це може включати інформацію про їх стан здоров'я, історію захворювань, генетичні дані, біометричні дані та інші особисті відомості.

Після збирання такої інформації вона обробляється і систематизується в медичній, кадровій та іншій документації, яка складається для кожного пацієнта або клієнта. Ці дані заносяться до загальної бази даних, що дозволяє зберігати та організовувати інформацію про клієнтів та їх медичну історію. Це важливо для забезпечення якісної медичної допомоги та ведення обліку клієнтів [8, с. 23].

Однак, збирання, обробка та зберігання персональних даних має відбуватися відповідно до вимог законодавства про захист персональних даних, а також з урахуванням принципів конфіденційності та приватності клієнтів.

Звертаємо увагу, що персональні дані однієї особи (фізичної особи) можуть бути внесені до різних баз та підбаз системи охорони здоров'я. Відповідно, інформація буде оброблена, систематизована та сформована в базу даних різними працівниками здоров'я.

В контексті ЗОЗ працівники, які обробляють та ведуть базу персональних даних, виступають як розпорядники цих даних. Вони несуть відповідальність за правильну обробку, зберігання та оновлення персональної інформації пацієнтів.

Третя особа, зазначена у вашому повідомленні, в цьому контексті визначається як будь-яка особа, крім осіб, які мають прямий доступ до персональних даних, володільця бази даних та уповноваженого органу державної влади з питань захисту персональних даних.

Реєстрація банку персональних даних відбувається шляхом подання відповідної заяви до Головного управління Національної поліції України (ГУНП), що відповідає за захист персональних даних. Це необхідна процедура для забезпечення відповідності обробки персональних даних законодавству.

Висновки. Так, точне визначення персональних даних, включаючи їх класифікацію на загальні та конфіденційні, є дуже важливим для забезпечення належного захисту приватності та конфіденційності інформації пацієнтів. Закон України «Про захист персональних даних» визначає по-

няття персональних даних та встановлює принципи їх обробки, але на практиці виникає потреба у детальнішому уточненні цих понять, особливо в контексті медичної сфери.

Створення баз даних з персональними даними пацієнтів вимагає визначення відповідальної особи або підрозділу, який буде забезпечувати дотримання законодавства про захист персональних даних. Ця особа або підрозділ повинні мати достатні знання та ресурси для забезпечення безпеки та конфіденційності медичної інформації, а також для виконання всіх вимог, передбачених законодавством.

Державна реєстрація баз даних, які містять персональні дані пацієнтів, може допомогти у забезпеченні контролю за їх обробкою та захистом. Крім того, важливо враховувати міжнародні стандарти та найкращі практики у цій сфері для забезпечення ефективного захисту конфіденційності медичних даних пацієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рекомендація R11(97)5 щодо захисту медичних даних від 13.02.1997 р. та Пояснювальний Меморандум. URL: <http://www.umj.com.ua/article/37381/rekomendacii-radi-yevropei-shhodo-zaxistumedichnix-danix>.
2. Сасенко М.І. Сучасне правове регулювання інформаційних відносин у сфері захисту персональних даних в Україні. *Право і суспільство*. 2015. № 3. С. 103.
3. Брижко В.М. Організаційно-правові питання захисту персональних даних: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спеціальність 12.00.07. (НДЦ правової інформатики НАПрН України, Національна академія державної податкової служби). К., 2004. 251 с.
4. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 р. № 2168-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>.
5. Брель О. Персональні дані як об'єкт інформаційних правовідносин за участю суб'єктів господарювання. *Право України*. 2011. № 4. С. 220–224.
6. Торічний В.О. Проблема інформаційної безпеки в умовах розвитку інформаційного суспільства. *Теорія та практика державного управління*. 2019. Вип. 2(65). С. 256–262.
7. Муравйов В.Є. Інформаційне суспільство: трансформація від індустрії знань до цифровізації. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2019. Вип. 1 (53). С. 39–47.
8. Коробцова Н. Заклади охорони здоров'я як учасники відносин із захисту персональних даних. *Медичне право*. 2014. Вип. 1(13). С. 26–32.